

2.6. Уточнення поняття «документування» та його співвідношення з іншими етапами процедури доказування

Наступною важливою проблемою є термінологія і структурний статус такого етапу процесу доказування як «документування роботи з особистісними чи речовими джерелами». Не дивлячись на те, що вказаний етап йменувався по-різному, оскільки М.С. Алексєєв (265, с. 139), С.А. Альперт (171, с. 69; 262, с. 122, 123), Б.Т. Безлепкін (266, с. 92), В.І. Галаган (49, с. 296), І.С. Галаган (48, с. 52, 58), М.М. Гродзинський (235, с. 89, 90), І.М. Гуткін (257, с. 180, 181), С.В. Курильов (176, с. 35), С.В. Слинько (276, с. 59), В.Я. Чеканов (264, с. 136), М.А. Чельцов (309, с. 135) і багато інших вчених (33, с. 38; 82, с. 36; 171, с. 69; 262, с. 122, 123; та ін.; див. додат. 3) у цьому аспекті віддали перевагу терміну «закріплення доказів»; Ю.П. Аленін, В.Т. Маляренко та інші співавтори – «закрепление доказательств с соблюдением требованием уголовно-процессуального законодательства» (297, с. 233); В.Д. Арсєнєв (6, с. 5), А.С. Кобліков (300, с. 164), В.А. Коротич (150, с. 13), М.С. Строгович (270, с. 100), А.І. Трусов (294, с. 84-90) та ін. (48, с. 58; 83, с. 6; 171, с. 71, 72; 264, с. 136 та ін.; див. додат. 3) – «процесуальне закріплення доказів»; Д.І. Бєдняков – «фиксация обнаруженного в процессуальных документах» (17, с. 61); Р.С. Белкін (19, с. 39), Л.М. Карнєєва (84, с. 33; 260, с. 136) та ін. (85, с. 58 та ін.; див. додат. 3) – «фіксація доказів»; П.Д. Біленчук, О.П. Дубовий, М.В. Салтевський і П.Ю. Тимошенко – «фіксація (отримання відбитка) джерела інформації» чи «процесуальна фіксація джерела інформації у протоколі» (31, с. 18); Ц.М. Каз (82, с. 36), О.Б. Муравін (203, с. 127) та ін. (263, с. 80; 295, с. 187) – «закрепление доказательств в установленном законом порядке»; О.П. Кучинська та О.А. Кучинська – «фіксація в процесуальних документах та матеріалах слідів злочину та інших подій як доказової інформації» (177, с. 63); Л.М. Лобойко – «фіксація фактичних даних» (185, с. 11); П.А. Лупінська – «процесуальное закрепление доказательственной информации» (259, с. 151); Л.Т. Ульянова – «закрепление информации» (301, с. 155); Ф.М. Фаткуллін – «процесуальное закрепление доказательств и их источников» (258, с. 124; 304, с. 11) та ін. (див. додат. 3), розумілася дана процедура переважно як процесуальне документування роботи з джерелами. Причому «закріпленням доказів», «процесуальним закріпленням доказів» і «фіксацією доказів» іменувалася відповідна процедура роботи переважно із речовими джерелами доказів (див. додат. 3).

Достатньо суперечливу у даному відношенні термінологічну точку зору зайняли Ю.М. Грошевий (60, с. 50), А.Я. Дубинський (198, с. 114, 115), Є.Г. Коваленко (169, с. 140), М.П. Кузнєцов (174, с. 73), М.М. Михєєнко (195, с. 14), О.Р. Ратінов (274, с. 298, 299), П.П. Сердюков (250, с. 58), В.М. Тертишник (277, с. 336) та ін. (33, с. 58; 169, с. 116, 140 та ін.), які аналізувану процедуру іменували одночасно термінами «закріплення доказів» і «фіксація доказів», а О.М. Ларін – «закрепление доказательств» та «фиксирование доказательств» (182, с. 43, 55). Так, Є.Г. Коваленко зазначив, що «фіксація доказів – це закріплення доказів в установленому законом порядку» (169, с. 140); В.В. Вапнярчук вказав на «способы закрепления (фиксации) доказательств и их источников» (33, с. 58); М.П. Кузнєцов вважає, що «фактические данные, полученные в установленном законом порядке, должны быть надлежащим образом закреплены, зафиксированы» (174, с. 73); М.М. Михєєнко підкреслив, що «закрепление (фиксация) доказательственной информации, как и порядок производства следственных и судебных действий по собиранию доказательств и их источников, урегулировано в уголовно-процессуальном законодательстве» (195, с. 14); А.Я. Дубинський і В.П. Шибіко у співавторстві висловили цю думку трохи інакше: «процесуальне закріплення (фіксація) доказів є складовою частиною їх збирання» (198, с. 114); П.П. Сердюков визначив «фиксацию доказательств» як «их закрепление в установленном порядке» (250, с. 58) тощо.

Приблизно порівну розділилися думки авторів і щодо структурного статусу документування, тому що М.С. Алексєєв (265, с. 139), С.А. Альперт (171, с. 69, 72; 262, с. 122), М.М. Гродзинський (235, с. 89, 90), Л.М. Карнєєва (84, с. 33; 260, с. 136), В.А. Коротич (150, с. 13), С.В. Курильов (176, с. 35), О.М. Ларін (182, с. 43, 55), Л.М. Лобойко (185, с. 11), О.Р. Ратінов (274, с. 298, 299), М.С. Строгович (270, с. 100), А.І. Трусов (294, с. 84-90), М.А. Чельцов (309, с. 135) та ін. (31, с. 18; 85, с. 58 та ін.; див. додат. 3) вбачали у цій процедурі самостійний етап процесу доказування, тоді як Ю.П. Аленін (297, с. 233), Б.Т. Безлепкін (266, с. 75, 92), Д.І. Бєдняков (17, с. 61), Р.С. Белкін (19, с. 39), П.Д. Біленчук (31, с. 18), В.І. Галаган (49, с. 296), Ю.М. Грошевий (60, с. 50), І.М. Гуткін (257, с. 180), А.Я. Дубинський (198, с. 114), Ц.М. Каз (82, с. 36; 83, с. 6), А.С. Кобліков (300, с. 164), М.П. Кузнєцов (174, с. 73), О.П. Кучинська (177, с. 63), П.А. Лупінська (259, с. 151, 152; 263, с. 80; 295, с. 181, 187), П.П. Сердюков (250, с. 58), С.В. Слинько (276, с. 59), В.М. Тертишник (277, с. 336), Л.Т. Ульянова (301, с. 154, 155), Ф.М. Фаткуллін (258, с. 124; 304, с. 11) та ін. (33, с. 58 та ін.; див. додат. 3) надавали даній процедурі статус лише складової частини чи іншої характеристики так званого «збирання доказів».

Окремі автори, зокрема О.Б. Муравін (203, с. 127), Д.С. Сусло (48, с. 58), В.Я. Чеканов (264, с. 136) та ін. (263, с. 135, 136 та ін.; див. додат. 3) у цьому відношенні допускали певну плутанину, оскільки розглядали дану процедуру одночасно і як етап процесу доказування, і як елемент «збирання доказів». Є.Г. Коваленко зайняв ще більш суперечливу позицію, оскільки спочатку аналізувану процедуру поміж етапів процесу доказування не вказував (169, с. 115, 116), далі все ж таки передбачив у такому статусі «закріплення доказів» (169, с. 116), а потім «процесуальне закріплення доказів» розглядав вже як елемент «збирання

доказів» (169, с. 140). Є й випадки, коли О.Р. Белкін (18), Є.В. Додін (63, с. 14-19), Е.С. Зеліксон (75, с. 12), Л.Д. Кокорев (56, с. 206), М.К. Треушніков (293, с. 20-25), А.А. Хмиров (306, с. 16-17) та ін. (170, с. 197; 290, с. 70 та ін.; див. додат. 3) взагалі уникали проблеми належного найменування і визначення структурного статусу документування. Такий підхід з урахуванням значимості даного етапу для гласної і негласної роботи із особистісними і речовими джерелами і для процесу доказування назвати достатньо обґрунтованим не можна.

Завершуючи ж розгляд проблем документування як окремого етапу процесу доказування, доцільно звернути увагу й на те, що має сенс розмежувати терміни «закріплення», «фіксація» і «документування», коли слово «фіксація» краще за все застосовувати лише у контексті визначення сутності як елементу збирання речових джерел доказів – «закріплення речових джерел», так і самостійного етапу роботи із особистісними і речовими джерелами – «документування» (див. розд. 1.1). Останнє, окрім цього, повинно мати й особливий структурний статус, пронизуючи всі без винятку інші етапи процесу доказування, у т. ч. оцінку і використання доказів (див. розд. 1.1).

Цікаву у викладеному аспекті позицію зайняв В.Д. Арсеньєв, на думку якого, «составной частью собирания и проверки доказательств является их процессуальное закрепление» (6, с. 5), що є лише частково правильним, оскільки документування тут хоча і виходить за межі так званого «збирання доказів», проте не пронизує всі етапи процесу доказування. Послідовний же розвиток даного підходу у контексті загальної етапізації гласної і негласної роботи із особистісними і речовими джерелами спостерігається у О.А. Кириченка. Спочатку цей автор «документування» розглядав як складова частина «фіксації мікрооб'єктів» та елементу їх збирання (86, с. 85-97; 91, с. 211-213), пізніше – залишилося однією з форм фіксації тільки мікрооб'єктами, а потім і речових джерел у цілому, але було виведено за межі їх збирання і мало супроводжувати всю роботу з ними (92, с. 25; 93, с. 360; 94, с. 16; 97, с. 94; 98, с. 322) та ін. (див. розд. 1.1; 1.3).